

Skärpt straff för mord

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2013/14:194 Skärpt straff för mord och sex motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändring av straffskalan för mord. Straffet för mord är i dag fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid. Regeringens lagförslag innebär att det i straffskalan för mord läggs till att straffet är fängelse på livstid om omständigheterna är försvårade. Syftet med ändringen är att livstidsstraffet ska kunna användas i betydligt större utsträckning och vara normalstraffet i den bemärkelsen att det förutses dömas ut i en majoritet av fallen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2014.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns tre reservationer (MP, SD, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Skärpt straff för mord	5
Bakgrund	5
Propositionen	6
Motionerna	8
Utskottets ställningstagande	8
Ytterligare åtgärder för att skärpa straffet för mord	8
Motionen	9
Bakgrund	9
Utskottets ställningstagande	10
Avskaffa livstidsstraffet	11
Motionen	11
Bakgrund	11
Utskottets ställningstagande	12
Reservationer	13
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (MP, V)	13
2. Ytterligare åtgärder för att skärpa straffet för mord, punkt 3 (SD)	14
3. Avskaffa livstidsstraffet, punkt 4 (V)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motionerna 2013/14:Ju20 yrkande 1 och 2013/14:Ju21.

Reservation 1 (MP, V)

2. Skärpt straff för mord

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:194.

3. Ytterligare åtgärder för att skärpa straffet för mord

Riksdagen avslår motion 2013/14:Ju19 yrkandena 1–3.

Reservation 2 (SD)

4. Avskaffa livstidsstraffet

Riksdagen avslår motion 2013/14:Ju20 yrkande 2.

Reservation 3 (V)

Stockholm den 15 april 2014

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Kerstin Haglö (S), Anti Avsan (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Elin Lundgren (S), Johan Pehrson (FP), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Maria Ferm (MP), Caroline Szyber (KD), Richard Jomshof (SD), Lena Olsson (V) och Mattias Jonsson (S).

Redogörelse för ärendet

I proposition 2013/14:194 Skärpt straff för mord föreslår regeringen att riksdagen antar det förslag till ändring av straffskalan för mord som lagts fram i propositionen. Straffet för mord är i dag fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid. Regeringens lagförslag innebär att det i straffskalan för mord läggs till att straffet är fängelse på livstid om omständigheterna är försvårande. Syftet med ändringen är att livstidsstraffet ska kunna användas i betydligt större utsträckning och vara normalstraffet i den bemärkelsen att det förutses dömas ut i en majoritet av fallen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1, och regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Skärpt straff för mord

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om skärpt straff för mord och avslår två motionsyrkanden om avslag på propositionen.

Jämför reservation 1 (MP, V).

Bakgrund

Straffet för mord är i dag fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid (3 kap. 1 § brottsbalken).

Straffskalan för mord fick sin nuvarande lydelse genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2009 (prop. 2008/09:118, bet. 2008/09:JuU17, rskr. 2008/09:251). Tidigare var straffskalan för mord fängelse i tio år eller på livstid. Lagändringen innebar alltså att det blev möjligt att bestämma tiden för tidsbestämt fängelse upp till och med arton år. Genom ändringen avsåg regeringen att åstadkomma en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för de fall som inte föranleder fängelse på livstid. När det gällde avsikten att höja straffnivån för det tidsbestämda straffet anfördes att acceptansen för våld i samhället hade minskat och att det därför fanns ett större behov än tidigare av att kunna markera en strängare syn på våldsbrott, inklusive mord (prop. 2008/09:118 s. 25 f.).

Högsta domstolen har i flera avgöranden prövat frågan om påföljden för mord. I NJA 2007 s. 194 konstaterade domstolen att andelen livstidsstraff har ökat sedan början av 1990-talet samtidigt som den påföljd som livstidsstraffet i realiteten innebär har skärpts genom att den tids fängelse som ett livstidsstraff regelmässigt omvandlas till har ökat. Med hänsyn till bl.a. dessa omständigheter slog domstolen fast att livstidsstraffet bör förbehållas de allvarligaste fallen av mord.

I NJA 2013 s. 376 uttalade domstolen att utgångspunkten för straffet för ett mord ska vara fängelse i fjorton år. Om omständigheterna sammantagna i någon mån talar för ett lägre straff ska det normalt bestämmas till fängelse i tolv år och om det kan sägas att omständigheterna är förmildrande till fängelse i tio år. För att straffet ska bestämmas till fängelse i sexton år bör det tvärtom krävas att det kan konstateras att omständigheterna sammantagna tydligt talar för ett högre straff, medan fängelse i arton år bör tillämpas endast i de fall då omständigheterna är mycket försvårande, samtidigt som de inte är av sådant slag att livstids fängelse bör dömas ut. Att fängelse i arton år ska tillämpas restriktivt har enligt Högsta domstolen att göra bl.a. med att livstids fängelse enligt lagen (2006:45)

om omvandling av fängelse på livstid kan omvandlas till fängelse i arton år samtidigt som livstids fängelse är ett svårare straff än ett tidsbestämt fängelsestraff.

Propositionen

Straffet för mord bör skärpas ytterligare

Synen på allvarliga former av avsiktliga angrepp på enskildas fysiska integritet är enligt regeringen strängare i dag än tidigare. Det finns t.ex. numera en större medvetenhet om att sådana angrepp inte bara drabbar en målsägande fysiskt utan att de även leder till psykiska påfrestningar. Det har också i större utsträckning uppmärksammats att offrets omgivning påverkas av brottsligheten liksom att de allvarliga våldsbrotten skapar rädsla och kan verka begränsande för en vidare krets av människor. Denna utveckling har medfört att de allvarliga våldsbrotten anses vara ett större hot mot enskilda än tidigare. Att acceptansen för våld i samhället har minskat framhålls även av Straffnivåutredningen (SOU 2007:90 s. 135).

Även om straffskalan för mord har förändrats gäller att påföljden i regel inte är fängelse på livstid. Det straffet är således förbehållet de allvarligaste fallen, dvs. de undantagsfall när ett tidsbestämt straff på arton år inte är tillräckligt. Som exempel på situationer i vilka fängelse på livstid kan väljas anges i motiven när domstolen ska bestämma ett gemensamt straff för flera mord eller för ett mord och annan allvarlig brottslighet eller när den tilltalade tidigare har dömts för särskilt allvarlig brottslighet (prop. 2008/09:118 s. 43). Det har inte uttryckligen angetts några typexempel på omständigheter hänförliga till själva gärningen som bör tala för ett livstidsstraff. Den uppräknade som finns är emellertid inte uttömmande, utan bedömningen av straffvärdet ska, precis som vid andra brott, göras utifrån samtliga relevanta omständigheter i det enskilda fallet. Även med detta sagt menar regeringen att det finns anledning att tro att tillämpningen i praxis av livstidsstraffet har blivit snävare än vad förarbetena ger uttryck för.

Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) har totalt 85 personer dömts till fängelse för mord begångna från halvårsskiftet 2009 t.o.m. 2011. Andelen av dessa som dömdes till livstid var drygt åtta procent.

Statistiken visar att antalet fall av dödligt våld i Sverige minskar. Brottsutvecklingen för sådant våld kan enligt regeringen därför inte sägas tala för att straffnivån för mord bör höjas. Det kan även ifrågasättas om en skärpning av straffet för mord kan motiveras utifrån att den skulle kunna fylla en direkt brottsförebyggande funktion, dvs. att den skulle verka avskräckande för en potentiell gärningsman eller att återfall i liknande brott minskar genom en längre tids verkställighet i anstalt för dem som döms för mord.

Däremot har, som framkommit ovan, livstidsstraffet kommit att användas i en mycket begränsad utsträckning. Denna utveckling får anses stämma mindre väl överens med den strängare synen på allvarliga våldsbrott som finns i dag. Mord är ett angrepp på den mest grundläggande av alla rättigheter, nämligen rätten till liv. Att beröva någon livet får anses vara den mest klandervärda handling som någon kan utföra. Med hänsyn till det gör regeringen bedömningen att samhällets reaktion – där livstidsstraffet fyller en viktig funktion som det yttersta fördömandet – inte fullt ut återspeglar allvaret i brottsligheten.

Det är inte heller uteslutet att ett skärpt straff för mord skulle kunna ge vissa indirekta preventiva effekter genom att det än tydligare markerar samhällets avståndstagande från allvarliga våldsbrott och på så sätt bekräftar och ytterligare förstärker den negativa attityden till sådan brottslighet.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att ytterligare skärpningar bör göras. Dessa bör ta sikte på de fall av mord som har ett mycket högt straffvärde men som i dag ändå leder till ett tidsbestämt straff.

Mord bör i betydligt större utsträckning leda till fängelse på livstid

Straffet för mord bör skäpas genom att fängelse på livstid ska kunna komma in fråga i betydligt större utsträckning än tidigare. På så sätt markeras samhällets definitiva avståndstagande från detta brott tydligare. En ökad användning av livstidsstraffet skulle även betyda att det genom möjligheten att omvandla det till ett tidsbestämt straff går att ta större hänsyn till risken för att den intagne återfaller i allvarlig brottslighet om han eller hon frigges.

Utgångspunkten vid bedömningen av straffvärdet för ett mord som varken inrymmer förmildrande eller försvårande omständigheter är i dag fängelse i fjorton år (NJA 2013 s. 376). Av praxis följer att tidsbestämda straff som är längre än fjorton år tillämpas i de fall omständigheterna sammantagna är försvårande. Det är för dessa fall av uppsåtligt dödande som regeringen anser att det finns skäl att i stället välja livstids fängelse. Förhållanden som tidigare i princip endast har beaktats i skärpande riktning vid straffmätningen av det tidsbestämda straffet bör alltså i stället tala för ett livstidsstraff. Dessa fall skulle tillsammans med livstidsfallen statistiskt sett motsvara en knapp majoritet av alla fängelsedömda för mord (prop. s. 10). I den bemärkelsen uttrycker den föreslagna ordningen ett slags normalstraff.

Regeringen föreslår därför att straffskalan för mord ska vara fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller, om omständigheterna är försvårande, på livstid.

Även straffen i den nedre delen av straffskalan påverkas

En ökad tillämpning av livstidsstraffet för gärningar som tidigare har lett till ett tidsbestämt straff i den övre delen av straffskalan (15–18 år) innebär att de lägre straffen bör fördelas över hela straffskalan. Detta är också

nödvändigt för att undvika tröskeeffekter. Utgångspunkten för straffvärdet för mord, som i dag är fjorton år (NJA 2013 s. 376), kommer således att förskjutas uppåt.

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:Ju20 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 1 och kommittémotion 2013/14:JuU21 av Maria Ferm m.fl. (MP) föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå regeringens förslag till lagändring. Enligt motionärerna har regeringen inte redovisat några skäl som motiverar en skärpning av straffet för mord. Ändringen framstår också som förhastad eftersom tidigare straffskärpningar ligger nära i tiden. Någon utvärdering av den förändring som skedde 2009 är inte gjord, och det finns inte heller något stöd från det rättsvetenskapliga området för den straffskärpning som nu föreslås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att synen på allvarliga former av avsiktliga angrepp på enskildas fysiska integritet är strängare i dag än tidigare och att detta inte fullt ut har återspeglats i de lagstiftningsåtgärder som hittills har genomförts eller i domstolarnas praxis i fråga om mord. Livstidsstraffet har således kommit att användas i en mycket begränsad utsträckning, vilket måste anses stämma mindre väl överens med den strängare synen på allvarliga våldsbrott. Ett skärpt straff för mord, bl.a. genom en utökad användning av livstidsstraffet, skulle som regeringen anför även kunna ge vissa indirekta preventiva effekter genom att det än tydligare markerar samhällets avståndstagande från allvarliga våldsbrott. På så sätt bekräftas och förstärks ytterligare den negativa attityden till sådan brottslighet. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att straffet för mord bör skärpas. Utskottet avstyrker motionerna 2013/14:Ju20 (V) yrkande 1 och 2013/14:JuU21 (MP).

Utskottet anser vidare att lagförslaget är väl avvägt och att det, i enlighet med vad som anförts ovan, bör antas av riksdagen.

Ytterligare åtgärder för att skärpa straffet för mord

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om åtgärder för att ytterligare skärpa straffet för mord.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I motion 2013/14:Ju19 av Richard Jomshof (SD) föreslås flera åtgärder för att ytterligare skärpa straffet för mord. Enligt motionären bör det vara möjligt att döma någon för mord till ett längre tidsbestämt fängelsestraff än arton år, förslagsvis upp till fyrtio år (yrkande 1). Livstidsstraffet bör som i dag vara förbehållet de allvarligaste fallen, men det ska inte kunna omvandlas till ett tidsbestämt straff (yrkande 2). Slutligen yrkas att möjligheten till obehållna permissioner helt avskaffas för den som dömts till livstids fängelse för mord (yrkande 3).

Bakgrund

Tidsbestämt fängelse

Fängelse döms enligt 26 kap. 1 § brottsbalken ut på viss tid eller på livstid enligt vad som är föreskrivet för brottet. Straffet för mord är i dag fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid (3 kap. 1 § brottsbalken). Som framkommit ovan har utskottet ställt sig bakom regeringens förslag till lagändring som innebär att det för mord ska dömas till livstids fängelse om omständigheterna är försvårande.

I samband med att det längsta tidsbestämda straffet för mord ökades från tio år till arton år uttalade regeringen att arton år framstod som en väl avvägd högsta nivå. Vid behov av strängare straff ansågs möjligheten att döma till livstids fängelse vara tillräcklig (prop. 2008/09:118 s. 27). Utskottet instämde i denna bedömning (bet. 2008/09:JuU17 s. 9).

Omvandlingslagen

Fram till 2006 kunde den som hade dömts till livstids fängelse få straffet omvandlat till fängelse på viss tid endast genom att regeringen beviljade den livstidsdömde nåd. Möjligheten till nåd i dessa fall kvarstår formellt men har i praktiken kommit att ersättas av lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid (omvandlingslagen). Enligt denna lag får den som dömts till fängelse på livstid eller, om det finns särskilda skäl, Kriminalvården ansöka om att livstidsstraffet ska omvandlas. Ansökan får göras när den dömde har avtjänat minst tio år. Vid prövningen av om omvandling ska ske ska domstolen särskilt beakta bl.a. den tid som den dömde har avtjänat, vad som framgår av domen om de omständigheter som legat till grund för straffmätningen och om det finns risk för att den dömde återfaller i brottslighet av allvarligt slag. Om ansökan bifalls ska livstidsstraffet omvandlas till fängelse på viss tid, lägst arton år. Lagen innebär inte någon rätt att få ett livstidsstraff omvandlat till fängelse på viss tid. Straffet kan alltså i praktiken vara livsvarigt.

Verkställighet av straffet

Den som döms till fängelse ska som huvudregel avtjäna straffet i en kriminalvårdsanstalt. Verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Vidare ska verkställigheten, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott (1 kap. 2 § fängelselagen [2010:610]).

För en intagen som avtjänar fängelse i lägst fyra år ska det, om det inte är uppenbart obehövt, beslutas om de särskilda villkor som av säkerhetsskäl är nödvändiga när det gäller bl.a. permissioner (1 kap. 7 §).

En intagen får, för att underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, beviljas permission om minst en fjärdedel av strafftiden har avtjänats och det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig. För en intagen som avtjänar ett livstidsstraff ska andelen av strafftiden bestämmas som om strafftiden är arton år (10 kap. 1 §).

Om det finns särskilt ömmande skäl får en intagen beviljas s.k. särskild permission om hans eller hennes behov av vistelse utanför anstalten inte kan tillgodoses genom vanlig permission och vistelsen utanför anstalten kan beviljas med hänsyn till den risk som finns för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig (10 kap. 2 §).

En permission ska enligt 10 kap. 5 § förenas med de villkor som behövs och att den intagne, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, ska stå under bevakning. Villkoren ska vara individuellt utformade utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Villkoren kan t.ex. avse vistelseort, anmälingsskyldighet, krav på nykterhet och förbud mot att kontakta ett brottsoffer. Ett villkor som har meddelats i samband med permission eller särskild permission får kontrolleras med elektroniska hjälpmedel.

I samband med att fängelselagen infördes uttalade utskottet att de särskilda regler som gäller för en långtidsdömd i fråga om bl.a. permissioner markerar att Kriminalvården ska fästa särskilt avseende vid kravet på samhällsskydd när det gäller en intagen som gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet (bet. 2009/10:JuU21 s. 24).

Utskottets ställningstagande

När det gäller det längsta tidsbestämda fängelsestraffet vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning att arton år framstår som en väl avvägd högsta nivå. Vid behov av strängare straff får möjligheten att döma till livstids fängelse anses vara tillräcklig.

Vidare anser utskottet att det är en rimlig utgångspunkt att en person som gjort sig skyldig till mycket allvarlig brottslighet, om det finns en risk för återfall i sådana brott, bör kunna hållas frihetsberövad tills en positiv

förändring kan påvisas och förutsättningarna för frigivning är tillfredsställande. Den nu gällande ordningen med möjligheten att omvandla ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff innebär enligt utskottet en rimlig avvägning mellan behovet av samhällsskydd och den intagnes befogade intresse av att friges. Genom möjligheten att få ett livstidsstraff omvandlat till ett tidsbestämt straff ökar också den dömdes incitament för att själv främja sin frigivning och anpassning i samhället.

På samma sätt anser utskottet att den gällande ordningen för livstidsdömdas möjligheter till permission innebär en rimlig avvägning mellan behovet av samhällsskydd och intresset av att underlätta den intagnes anpassning i samhället samt motverka frihetsberövandets negativa följder.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 2013/14:Ju19 (SD).

Avskaffa livstidsstraffet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att avskaffa livstidsstraffet.

Jämför reservation 3 (V).

Motionen

I kommittémotion 2013/14:Ju20 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 2 begärs en utredning om att avskaffa livstidsstraffet. Enligt motionärerna är livstidsstraffet omodernt och behäftat med flera avgörande nackdelar. Den som döms kan inte förutse den faktiska verkställighetstiden, vilket bl.a. påverkar den dömdes möjlighet till rehabilitering och återanpassning negativt.

Bakgrund

Fängelse döms enligt 26 kap. 1 § brottsbalken ut på viss tid eller på livstid enligt vad som är föreskrivet för brottet. Den som var under 21 år när brottet begicks får dock inte dömas till livstids fängelse (29 kap. 7 § brottsbalken).

Livstids fängelse är i dag föreskrivet, förutom för mord, för ett antal brott i brottsbalken som avser fredstida förhållanden, däribland människorov, grov mordbrand, grovt sabotage, grovt spioneri och folkrättsbrott. Detsamma gäller för folkmord enligt lagen om straff för folkmord och terroristbrott enligt lagen om straff för terroristbrott.

Som framkommit ovan kan ett livstidsstraff omvandlas till ett tidsbestämt straff i enlighet med lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare uttalat att livstidsstraffet fyller en funktion som den yttersta möjligheten som samhället kan använda sig av för att markera mot den allvarligaste brottsligheten. Fängelse på livstid, med möjlighet till omvandling till tidsbestämt straff, ska således enligt utskottets uppfattning vara lagens strängaste straff (bet. 2008/09:JuU17 s. 9).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden och avstyrker därmed motion 2013/14:Ju20 (V) yrkande 2.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (MP, V)

av Maria Ferm (MP) och Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:Ju20 yrkande 1 och 2013/14:Ju21.

Ställningstagande

Regeringen har enligt vår mening i den nu aktuella propositionen inte redovisat några skäl som motiverar en skärpning av straffet för mord.

Antalet fall av dödligt våld minskar i Sverige. Brottsutvecklingen talar således inte för att straffnivån för mord bör höjas. Det kan vidare ifrågasättas om en skärpning kan motiveras utifrån att den skulle ha en direkt brottsförebyggande funktion, dvs. att den skulle verka avskräckande för en potentiell gärningsman, eller att återfall i liknande brott minskar genom en längre tids verkställighet i anstalt för dem som dömts för mord. Inte heller ger en jämförelse med straffnivåerna i de övriga nordiska länderna något klart stöd för att straffet bör skärpas.

Flera remissinstanser påpekar också att ställningstagandet om behovet av skärpning är politiskt, och andra ifrågasätter om det finns något sådant behov. Barnombudsmannen och Kriminalvården ifrågasätter förslaget och pekar på bristerna vad gäller behov av förutsägbarhet och försvåranden i planering av verkställighet och rehabilitering.

Mot detta har regeringen ett enda argument – att rätten till liv är den mest grundläggande av alla rättigheter och att livstids fängelse i fler fall tydligare markerar samhällets avståndstagande från brottet. I detta sammanhang kan noteras att straffet för mord skärptes 2009, och vi ifrågasätter om det har skett någon större förändring i synen på allvarliga våldsbrott sedan dess. Dessutom har Brottsförebyggande rådet konstaterat att straffet för mord generellt sett blivit väsentligt längre på senare år.

En annan viktig invändning är att regeringens förslag minskar möjligheten till differentiering av straffen, vilket var en viktig anledning till de förändringar som gjordes i straffskalan 2009.

Vi anser att kriminalpolitiska överväganden ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet, på utvärderingar och uppföljningar gjorda av regeringen och på den rättspraxis som utvecklas. Så är inte fallet med det nu framlagda förslaget.

Sammanfattningsvis har regeringen således inte redovisat några skäl som motiverar en skärpning av straffet för mord. Vi anser därför att riksdagen ska avslå regeringens förslag.

2. Ytterligare åtgärder för att skärpa straffet för mord, punkt 3 (SD)

av Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Ju19 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag välkomnar den nu föreslagna skärpningen av straffet för mord. Samtidigt är det viktigt att poängtera att förslaget sannolikt inte innebär något mer än en återgång till den praxis som gällde för några år sedan när det gäller andelen domar på livstids fängelse av det totala antalet fängelsedomar för mord. År 2006 var siffran för andelen utdömda livstidsstraff för mord nämligen 44 procent, vilket får anses ligga mycket nära den nivå regeringen nu eftersträvar. Förslaget från regeringen får därför anses vara mer av en reparativ ansats än en reell straffskärpning.

Precis som regeringen anser jag att samhället präglas av en allt lägre tolerans för grova våldsbrott. En naturlig politisk åtgärd torde därför vara att skärpa straffet för mord på ett mer betydande sätt än vad regeringen föreslår. Jag anser att straffet för mord borde vara fängelse på viss tid, lägst arton och högst fyrtio år, eller fängelse på livstid. Livstidsstraffet ska vara förbehållet de allra värsta fallen, men till skillnad mot i dag ska det i regel inte kunna omvandlas till ett tidsbestämt straff. I stället ska ett livstidsstraff vara ett riktigt livstidsstraff, vilket enligt min mening stämmer betydligt bättre överens med den allmänna rättsuppfattningen än vad dagens ordning gör.

En sådan straffskärpning som jag föreslår uppvärderar inte bara brottsoffrens kränkning utan ger också domstolarna större möjlighet att beakta proportionalitetsprincipen. Med regeringens nya förslag i propositionen ska nämligen livstidsstraff utdömas för en majoritet av alla mord. Det innebär

att en person som har begått ett mord kommer att ges samma straff som någon som har mördat tio i ett terroristattentat. Denna brist kan åtgärdas genom en straffskala med ett mycket högt maximistraff.

Vidare är det inte acceptabelt att en livstidsdömd mördare i Sverige har mördat på nytt under en permission, ett fall som tas upp i den departementspromemoria som ligger till grund för regeringens förslag (Ds 2013:55 s. 33 f.). För att inte förtroendet för rättsväsendet ska skadas allvarligt måste medborgarna kunna lita på att de är helt skyddade från grova mördare när dessa väl har dömts till livstids fängelse. De obehagade permissionerna för livstidsdömda mördare bör därför helt avskaffas.

3. Avskaffa livstidsstraffet, punkt 4 (V)

av Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:Ju20 yrkande 2.

Ställningstagande

Livstidsstraffet är omodernt och behäftat med flera avgörande nackdelar. Den som har dömts till livstids fängelse kan inte förutse den faktiska verkställighetstiden eftersom tidpunkten för tidsbestämning av straffet påverkas av det då förhärskande politiska klimatet. Att vara dömd till ett fängelsestraff som inte är begränsat i tiden påverkar också den dömdes möjlighet till rehabilitering och återanpassning negativt. Frågan om att avskaffa livstidsstraffet bör därför utredas snarast, varvid man bör studera hur frågan har lösts i Norge.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:194 Skärpt straff för mord:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Följdmotionerna

2013/14:Ju19 av Richard Jomshof (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att straffet för mord ska skärpas i enlighet med Sverigedemokraternas förslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att livstidsstraff, utan möjlighet att omvandlas till ett tidsbestämt straff, ska kunna utdömas för de allvarligaste morden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de obehövade permissionerna för livstidsdömda mördare ska avskaffas.

2013/14:Ju20 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2013/14:194 Skärpt straff för mord.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda ett avskaffande av livstidsstraffet.

2013/14:Ju21 av Maria Ferm m.fl. (MP):

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i 3 kap. 1 § brottsbalken.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.**1 §¹

Den som berövar annan livet, döms för *mord* till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid.

Den som berövar annan livet, döms för *mord* till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller, *om omständigheterna är försvårade*, på livstid.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

¹ Senaste lydelse 2009:396.